

НАЦІЯ В ПОХОДІ

NATION IM AUFBRUCH

Орган
української державницької думки

На правах рукопису.

НАЦІЯ В ПОХОДІ

двотижневик, орган української державницької думки

Видає В. Кужим, Bln.-Zehlendorf, Kirchstraße 4, Tel. 85 20 51

Редагує Колегія. Телефон Редакції: 24 81 05

зшиток п'ятий

Берлін, 29. Квітня 1939

Зміст:

Й. В. ГЕТЬМАНИЧ ДАНИЛО В 20-І РОКОВИНИ 29. 4. 1918.

ВСЕВОЛОД ВАСИЛЕВСЬКИЙ: Князь полонений.

ВОНДАН v. SCHEMET: Der Jahrestag der Hetmansausrufung
(29. 4. 1918—29. 4. 1939)

ІНЖ. ОМЕЛЯН БЕРЕЗЯК: Ідея одного проводу й еміграція.

ІВАН БРУСНИЙ: Легітимізм і українська молодь.

ір: Гетьмансько-державницький рух у новому етапі.

АНДРИЙ Н-ий: 29. квітня в історичній перспективі.

ВОЛОДИМИР ШАБЛЕНКО: Занедбана ділянка.

NATION IM AUFBRUCH

Halbmonatschrift der ukrainischen nationalen Staatsideologie

Herausgeber: W. K u j i m, Bln.-Zehlendorf, Kirchstraße 4, Telefon 85 20 51

Redigiert vom Ausschuß. Telefon 24 81 05

НАЦІЯ В ПОХОДІ

NATION IM AUFBRUCH

Орган української державницької думки

Й. В. Гетьманич Данило в 20-ті роковини 29 квітня 1918

(з промови в Дітройті в травні 1938)

Сьогодні ми находимося в стадії підготовки до майбутньої боротьби. До боротьби довгої і жорстокої. В цій боротьбі рішачим чинником буде якість політичних провідників. Ми їх маємо замало. Виховати справжніх провідників в умовах нашої бездержавности тяжко. Маю на увазі провідників досвідчених, чесних, дисциплінованих, енергійних і внутрішньо зрівноважених, провідників до загину вірних нашій Визвольній Справі, які уміли б підпорядкуватись вищому Авторитетові. Але виховати їх можна. В такім же самім положенні находилося багато інших народів, що сьогодні мають свої власні Держави.

Питання виховання провідників особливо тяжке в наших умовах через те, що українська справа це справа міжнародня, що находиться на перехрестю ріжних культур і політичних впливів, вимагає від наших відповідальних людей особливої чесноти, характерности й твердості для того, щоб у рішачий момент не піддатися спокусам, маючи перед очима тільки добро й користь Батьківщини.

Але я вірю, що ми повищі трудности переборемо. Будемо мати досить провідників і таких, яких нам треба. Вірю тому, бо знаю, що нарід наш чесний і здоровий і спроможеться виловити з себе творчі сили. Наше завдання на сьогоднішній день — цьому процесові якнайбільше допомогти.

*

Молоді Українці й Українки! На Вас дежить великий обовязок перед Батьківщиною! Ви маєте змогу пізнавати модерну науку в усіх її проявах, як у площині матеріяльній так і духовій. На Вас лежить обовязок допомогти Вашим братам на Рідних Землях в їх боротьбі за волю Вашої старої

Батьківщини. Мусите учитись на помилках тих, що перед Вами брались кувати українське життя. До нашої духової скарбниці мусите додати знання, що Ви його можете придбати тут. В сімі великих держав ми тоді тільки займемо почесне місце, коли будемо озброєні знанням, знанням великим. Але самого знання замало. Мусимо викоринити в нас наше українське гуляйполе, що є гістеричним відрухом проти нашого многовікового рабства. Знання, спокій, внутрішня дисципліна, рівновага, й тверда віра в свої сили — ось що мусить бути нашими основними прикметами!

*

Підчас пізнавання й студіювання нашої української дійсности, не зражайтеся її сумними сторінками. Україна — не тільки наша минувшина, але вона в першу чергу — наша сучасність. Майбутнє нашої Землі в руках нашого покоління, себто в наших руках і від нас воно залежить. Тому — з гордо піднятим чолом не стидаймося називати себе Українцями. Продовжуймо боротьбу за наше державне визволення сміло, чесно й товарисько, з почуттям довіря один до одного, без заяв, що, мовляв, моя хата з краю. Не забуваймо, що належимо до нації, яка сьогодні лежить ще на землі, але що встати хоче і вже починає підноситись. Будьмо серед тих борців, що нашій Україні активно допоможуть підвестись і підтримають її в остаточній боротьбі.

ВСЕВОЛОД ВАСИЛЕВСЬКИЙ

Білгород

Князь полонений

Повним і рицарським життям хочемо жити в цій добі великих переломів і зрушень. Служити прагнемо не дрібному й проминальному, а могутньому й вічному, як наша Батьківщина, що до неї любов палить нам серця, що її пишний візерунок бережемо по чужинах, де не знайдемо „ні другої України, ні другого Дніпра”. Коштовне це почуття дає нам снагу до життя й до змагання, не віддамо його на розмін меншевартості й нікчемності. Не задушливий партійно-просвітнянський гурток, не тісний загумінок нашим ідеалом, а вольні й широкі державні обрії Понтиди, а лиш велич землі П і в д н я , що здійснить великі призначення історії.

Тож у тузі за святим, мужнім і шляхетним стали ми, молода зміна гетьманців, під стяги нашого Князя Полоненого. У тузі за доімами Моральности й Права, у тузі за видимим символом Традиції, за суворою засадою Єрархії, за єдиним, мудрим Проводом, станули ми на службу Ідеї української трудової Монархії. В гетьманському Маєстаті, в божому післанництві

Носія знаку Державности, в легітимістичному принципі найшли ми сповнення нашої заповідної туги. У темряві, де панував лиш всеукраїнський цар-хаос заблис нам світанок нового дня. Того дня, що не буде метушнею креатур і рабів, а владою вольних і вірних людей. Того дня, що в історії України замкне на завжди карту великої руїни й собіпанства, а відкриє сторінки радісної творчости й трудного, але чесного життя.

Сьогодні, ми-когорта. В розсіянні по країнах Європи й Америки, зза моря й океану, під сторожею окупанта лунає наше гасло й наш відзив. З різних областей України походимо, але один образ Імперії леліємо в серці, готові до походу кожної хвилини на зов гетьманських вістовців. Бо завтра, нас буде вже л е г і о н , бо завтра не лиш мовчазне поготівляжде нас, але рицарський чин і горожанський труд для оновленої Батьківщини.

У полоні наша Батьківщина, наш державний Град, благословенний Андрієм Первозванним. Але той, хто духом сильний, перетреває ганьбу неволі! Любов до Батьківщини сильніша за кайдани, віддих вогневого сторіччя перепалює ґрати темниць, вірою бойового покоління кри- шатся мури неволі. Близько світання! В 21-ому році відновлення Гетьманщини за Божим призволом, ще тісніше мусимо замкнути лави Гетьманської когорти, ще більше гарту мусимо додати нашим серцям, бо завдання випало нам тверде й відповідальне: бути в час полону на сторожі. Але, ми певні того, витреваємо. Нашу волю утвердимо. Здійснимо мрію багатьох поколінь землі надпонтійського Півдня. Град Божий, одвічний Київ, зашумить, як зверх двацять літ тому, славою прапорів із Володимировим Тризубом і Стрілами Гетьманського Роду Скоропадських і нація вольних привітає свого Визволеного Князя.

Bohdan v. Schemet

Der Jahrestag der Hetmansausrufung

(29. 4. 1918—29. 4. 1939)

Vor 21 Jahren, am 29. April 1918, wurde in Kiew, der Hauptstadt der Ukraine, der Nachkomme des alten ukrainischen Hetmangeschlechtes, der Hauptotaman (Führer) der „Freien Kosaken“ und gewesene Befehlshaber des „I. Ukrainischen Armeekorps“, General Pawlo Skoropadsky, vom Kongreß der Bauernvertreter zum Hetman der Ganzen Ukraine ausgerufen. Dieser Akt bildete einen geschichtlichen Wendepunkt im Geschieke des ukrainischen Volkes. Um seine ganze Tragweite und Bedeutung für die Ukraine ermessen zu können, wollen wir uns hier die damaligen politischen Verhältnisse in der Ukraine kurz in Erinnerung rufen.

Nach dem Ausbruch der zweiten russischen Revolution im Jahre 1917 bemächtigten sich der politischen Führung in der Ukraine

Elemente, die schon lange vor dem Kriege im Fahrwasser der russischen marxistischen, den Internationalismus verherrlichenden Strömungen schwammen, jene Elemente, die durch gemeinsame geistige Einstellung verbunden, eine besondere Schicht im ukrainischen Volke bildeten. Diese Schicht der sogenannten „Intellektuellen“ setzte sich aus Angehörigen der verschiedenen Stände des ukrainischen Volkes zusammen, die sich von ihrem Stand und dadurch auch vom ukrainischen Boden und der ukrainischen Tradition losgerissen hatten. Wenn sie auch ihrer Abstammung und ihrer Sprache nach Ukrainer waren, so sind sie doch dem ukrainischen Volke, das nicht unter dem Banne der russisch-internationalistischen Ideen stand, sondern an den Traditionen und Ueberlieferungen der ukrainischen Geschichte festhielt, in ihrem Geiste und ihren Empfindungen vollkommen fremd geworden. Das ukrainische Volk war vor dem Kriege politisch sehr mangelhaft geschult; es strebte jedoch ganz spontan, aus* angeborenem Instinkt, vom ersten Tage der wiedererlangten Freiheit an nach der Revolution, nach der Wiederbelebung des alten bodenmäßig bedingten Geistes und nach der Wiedererrichtung des alten ukrainischen Staates und den der ukrainischen Eigenart angepaßten sozialen Organisationsformen. Denken wir nur an die bei jeder Demonstration von den ukrainischen Soldaten, Arbeitern und Bauern getragenen Bilder der Hetmane und die Fahnen in nationalen, keinesfalls in roten Farben; an die Forderungen zur Ausrufung der Selbständigkeit der Ukraine, zur Schaffung einer starken ukrainischen Armee, einer festen Staatsordnung usw. Ganz instinktmäßig griffen die ukrainischen Volksmassen zur alten sozialen Organisationsform nach den Berufsständen, das Parteiprinzip abwerfend.

Diese konstruktiven, bodenständigen Elemente waren am Anfang der Revolution nicht organisiert, im Gegensatz zu den nach russischem Muster in Parteien zusammengefaßten „Intellektuellen“, die dank diesem Umstande zuerst leicht an die Spitze des ukrainischen politischen Lebens gelangten. Diese Intellektuellen fingen nun an, ihre russisch-internationalistischen Ideen zu verwirklichen, Ideen, die den Interessen und Wünschen der breiten ukrainischen Volksmassen direkt entgegenliefen. Die so entstandene Lage war für die Dauer nicht haltbar. In einer verhältnismäßig kurzen Zeit gelang es den bodenständigen Elementen ihre Organisierung durchzuführen und ihre Stimme zu erheben. Am 29. April 1918 wurde in Kiew der Kongreß des „Allukrainischen Landwirtenverbandes“ zusammengerufen, an dem 8000 Teilnehmer, die 12 Millionen bäuerliche Bevölkerung der Ukraine vertraten. Gleich nach der Eröffnung der Tagung erhoben sich die Stimmen gegen die damalige politische Führung der Ukrainer. „Einen Hetman, einen Hetman!“ erklang es aus allen Richtungen. Unter größter Begeisterung wurde nun Pawlo Skoropadsky zum Hetman ausgerufen. Gleich danach begaben sich die Kongreßteilnehmer auf den Sophienplatz, wo der Bischof der Sophienkathedrale den Hetman nach dem alten Brauch salbte. Am nächsten Tage trat der Kongreß einer anderen berufsständischen Bauernorganisation, der „Ukrainischen Demokratischen Landwirts-

partei“, zusammen, der die Ereignisse des vorherigen Tages vollkommen billigte, den Hetman anerkannte und ihm die volle Unterstützung versprach.

Die beiden Organisationen vertraten zusammen über 15 Millionen der ukrainischen Landbevölkerung, also den Hauptteil der breiten ukrainischen Bauernmasse, die damals über 86% der Gesamtbevölkerung der Ukraine ausmachte. Kurze Zeit danach hielten auch die Vertreter der ukrainischen Industrie, des Handels und der Finanzwelt ihre Tagung ab und sprachen sich ebenfalls einstimmig für die neue Regierungsform und den Hetman aus. Somit kann man sagen, daß zwei Drittel der ukrainischen Bevölkerung für den Hetmanstaat waren.

Die damals in der Ukraine stehende Deutsch-Oesterreichische Armee, die nach dem Frieden von Brest-Litowsk zur Abwehr der bolschewistischen Gefahr von der linksdemokratischen Regierung, der sogenannten Zentralna Rada, eingeladen wurde, bewahrte während des Umschwunges vollkommene Neutralität.

Ja, die Nachricht von der Machtübernahme durch den Hetman wurde in Deutschland sogar mit Wohlwollen aufgenommen. Man hoffte, daß die Hetmanregierung, die sich aus ernsten, pflichtbewußten Männern zusammensetzte, der wachsenden Anarchie im Lande Herr werden würde und die übernommenen Verpflichtungen, dem Deutschen Reiche gegenüber, erfüllen würde. Diese Erwartung bestätigte sich: während der ganzen Hetmanperiode bestanden zwischen Deutschland und der Ukraine freundschaftliche auf Wahrung gegenseitiger Interessen beruhende Beziehungen und Zusammenarbeit.

Mit dem Akt vom 29. April 1918 schüttelte die Ukraine den fremden, aus Moskowien entliehenen Geist ab, den man ihr solange aufzuoktroyieren versuchte und fand ihren alten Weg und ihre alte Volkskultur wieder. Sie wurde erst dadurch zur wirklichen Ukraine, nicht nur dem Worte, sondern auch dem Wesen nach. Darin liegt die größte Bedeutung dieses Tages.

Die Regierung der Hetmans bewies, daß diese Staatsform die Entwicklung des geistigen, kulturellen und materiellen Lebens des ukrainischen Volkes am besten und schnellsten förderte. In einigen Monaten bedeckte sich das Land mit einem Netz von Schulen und Gymnasien; zwei Universitäten, eine Akademie der Wissenschaft und eine Kunstakademie wurden eröffnet. Das Finanzwesen wurde stabilisiert. Der Wohlstand der Bevölkerung hob sich schnell. Energische Vorarbeiten wurden zur Schaffung eines Nationalheeres durchgeführt, durch Organisierung von Offiziers- und Armeekaders, Kriegsschulen und durch Anschaffung von Kriegsmaterial und Munition. Das dadurch gefestigte Land hat im Laufe der späteren Entwicklung, trotz starker innerer Erschütterungen, der bolschewistischen Invasion den größten Widerstand entgegengesetzt.

Der Tag, an dem die ukrainischen positiven, bodenständigen und traditionsgebundenen Elemente ihren Willen verkündeten und die nationale Regierungsform — das Hetmanat — wiederaufrichteten, bleibt in der Erinnerung aller nationalen und konstruktiv denkenden Ukrainer als der bedeutendste Tag der neueren ukrainischen Geschichte.

ІНЖ. ОМЕЛЯН БЕРЕЗЯК

Брюссель

Ідея одного проводу й еміграція

Не всі чужинці однакової про нас думки. Попри викривлені, тенденційні оцінки, нас, нашими сусідами, з'являються студії про Українців, сумлінного, безстороннього і позитивного наświetлення. Доводиться не раз чути, що Українці мають всі дані на передові місця в сімі народів: Українці живуть у країні „молоком і медом текучій“, українська душа багата в найшляхетніші прикмети, наше минуле постачає чимало зразків посвяти й героїзму, талановиті з природи, Українці додали до скарбниці світової культури багато перлин, а однак. . . Українці не мають досі власної держави. Та не в „хімерній долі“, а в нас самих треба шукати причин цієї аномалії, що починає звертати увагу чужинців. Важне є те, що ми, розпоряджаючи такими кольтуральними засобами енергії, такими запасами хотіння, не потрапили протиставитись „хімерній долі“ і надати нашій стихійній рушійності доцільного напряду. Важне є те, що нашу енергію використовували завжди чужинці і тягом століть ми не могли послідовно довести до кінця справи для нашого самоокреслення найбільш істотної: справи державного самостаковлення.

Ці думки актуальні для української еміграції, яка не перестає бути одною з сил, діючих для українського майбутнього. Актуальні вони зокрема нині, коли все українство, на чужині, в широких своїх масах, відчуває трагічність положення: брак ясних обривів, брак дороговказів серед хаосу й темряви, куди попали ми з легкої руки винахідників найрізноморідніших „рецепт“ на українську недугу недержавности. Дурійки комунізму, соціалізму, демократізму, лібералізму, агонізуючи в цілому світі ще пробують на українському організмі продовжити своє життя, заторкуючи, що правда, вже лиш найменш відпорні клітини. Залишається „націоналізм“—цей, що його поштуковано з краденої й зле перетравленої науки В. Липинського, з чужих зразків і замаєно порожніми фразами. Не до зміцнення служить це штукування, а до послаблення. Все залишається як і було, по старому: з невичерпальними засобами енергії, волі, рвучкості, але без провідної мети, без державного розуму, без льогіки. А тимчасом ворог ликує. Бож він, на підставі вчорашніх фактів, може сподіватись, що українство й нині, перед грядучими подіями, знайдеться розгубленим, кволим і податним на всі експерименти, які лиш хто з ним чинитиме. На щасття, не є так кепсько. Ми є свідками великого перелому духовости, що наступив передусім у низах еміграції: серед робітництва. Процес остаточного відходу від руйнівських і шкідливих доктрин і звороту до здорових предківських традицій, до державної правди требає. Процес цей природньо прискорюється, бо час не жде, бо українські маси

інтуїтивно відчувають невідкличну потребу як найефектовнішого й найшвидшого скріплення державницьких сил. Поважні осяги в тому напрямі маємо вже за собою. Робітничий актив, головню у Франції, набуває прикмет, що відзначають його як державно-творчий, як вірний ідеям конструктивного націоналізму-традиціоналізму. І, коли запитуємо себе, що є головним стимулом відродження державницького руху на еміграції, то приходимо до відповіді, що лише ідея одного Проводу, незалежного, традиційного, непохитного в своїй українській вірі, має в собі безмежну силу об'єднати українські маси й натхнути їх новим запалом, новою надією й незломною волею боротись до перемоги. Туга за єдиним Проводом, така жива серед українських мас на еміграції, здорових і здібних в своїй природі до державницького чину, має свій вираз. Державний Гетьманський прапор високо має над усім, що на еміграції чесне й здорове.

І це є запорукою, що Українці, при наявності всіх своїх гарних природних прикмет визволяться і відновлять традицію Великого Києва, столиці могутньої української Гетьманської Держави.

ІВАН БРУСНИЙ
Львів

Легітимізм і українська молодь

Легітимізм нове для нас слово, але зміст його вічний. Легітимізм творять ті морально-громадські прикмети, що без них не можливе повстання ні існування будьякої нації-держави. Як далеко допитливе око сягає в історичну бувальщину, всі держави народжувалися на ґрунті легітимістичного світогляду й були здібні до світового поширення, не порушуючи свого внутрішнього морального ладу, не попадаючи в стан розкладу й гниття, ані в жорстоку й нестерпну деспотію. Отже, якщо бездержавні народи не бажають задовольнитися їхнім теперішнім положенням, нема для них іншого виходу як лише шлях легітимізму. Зокрема народи багаточисельні, замешкалі на величезних просторах, зокрема народи положені при битому історичному перехресті зо Сходу на Захід, з Півночі на Південь, зокрема народи із відносно низьким цивілізаційним поземом зможуть віднайти себе й остаточно оформитись лише в легітимізмі.

Легітимізм має два обличчя. Одне з них, це відповідна внутрішня структура громадянства, друге, це форма верховної державної влади.

Легітимізм вимагає громадянства, якому однаково огидне рабство й анархія. Легітимізм ієрархічний і тому часткове підпорядковує загальному, але він не відбирає від одиниць свободи думки й сумління („моральної автономії” як каже

Салязар), ані не відмовляє організованій у громадах і клясах суспільності співрішальної участі в національно-державному будівництві. Легітимізм визнає конечність меткого апарату влади. Однак легітимізм знає, що не зовнішній примус може дати нації тугість, але тверда непохитна віра всього громадянства: кожна людина й кожна соціальна група має належні обовязки і належні вольности; ці обовязки й ці вольности не можуть бути скасовані.

Будівля вимагає свого завершення. Голова держави не може бути виборною людиною. Точка тяготіння громадського ладу мусить бути тривка, кріпка й незмінна. Лиш дідична монархія запевнює тяглість державної традиції і дає гарантії суспільної справедливости в особі найвишого роземника. Отже легітимізм це монархізм, кожний легітиміст є монархістом. Але ці два поняття не цілком тотожні. Легітимізм визнає право до верховної влади лише за єдиною традиційною (легітимістичною) династією. Безумовно, легітимізм виключає монархізм самозванців і кандидатів у Наполеони.

* * *

Легітимізм відповідає найглибшому почуттю українського народу. Українські маси завжди бажали собі сильної й дідичної монархічної влади. Наші старовинні билини доказують, що народ завжди єднав у своїй уяві часи предківської слави із сьйним образом могутнього й ласкавого монарха-„ясного сонечка”.

Незаперечний і безсумнівний факт: часи державної самобутности й могутности України були часами українського монархізму. Так було за великих князів кївських, князів і королів галицько-володимирських. Це саме було й за доби другої державности. Краці гетьмани: Хмельницький, Дорошенко, Мазепа правили самовладно. Ввесь час існування козащини повторюються спроби встановити дідичність гетьманської булави. Козаччина впала тому, що її еліту розложила занесена з Заходу зараза республіканства-виборности.

Впала державність, але не змінився основний політичний інстинкт народу. Цеж була трагедія нашого ХІХ ст., що легітимізм, вроджений не лиш українському селянству, але й панству, духовенству, урядництву, навіть більшій частині „вільної інтелігенції” проявлявся в формі вірности чужим династіям. Дай Боже, щоб Українці так радо ішли на смерть за рідний край як за чужих „найясніших панів” і „білих царів”! Але зможе це статися не скоріше, аж хтось рідний займе в серцях народу місце чужих „найясніших панів” і „білих царів”

* * *

Неймовірний щасливий випадок, нічим не заслужена ласка Провидіння: у великий історичний мент, серед воєнного і революційного пожару відроджена Українська Держава скристалізувалася остаточно у формі монархії. Нащадок Роду,

панівного колись в Україні, обняв провід. Гетьманщина 1918 року це найважливіша подія останніх визвольних змагань.

Значіння Гетьманщини подвійне: насамперед приходиться щераз ствердити те саме, що ми бачили поздовж усієї мінувшини України. Самостійність і сила нашої Батьківщини звязані з монархічним ладом. Не може бути сумніву, що Україна найбільше наближувалася до держави європейського типу за монархічного панування Гетьмана Павла. Два університети, Академія Наук, сотки середніх і тисячі народніх шкіл, кадри до великої регулярної армії, квітуче господарство і фінанси, приєднання Криму-ось історичні заслуги Гетьманщини.

Та незвичайне значення Гетьманщини 1918 року не в її, таких чи інших, менших або більших, „історичних заслугах” але в перспективах і можливостях, що їх вона відкрила для майбутнього. Легітимізм і лише легітимізм може врятувати Україну. Але легітимізму не можна зробити на замовлення. Де нема правної (легітимної) династії там легітимізм неможливий. Тут і треба примінити те, що ми говорили про ласку Провидіння. Проблему легітимізму раз на завжди розвязала віднова Гетьманства нащадком одної з традиційних староукраїнських династій. День 29 квітня навязав зірвану нитку державної традиції і створив непохитні основи для українського легітимізму.

* * *

Перший зрив українського легітимізму сучасної доби був організованим чином хліборобських мас і патріотичних військових кругів. Вислідом цього зриву була Українська Держава, повалена відтак спільними зусиллями зовнішніх і внутрішніх ворогів.

Друга доба в історії українського легітимістичного руку починається безпосередньо після пацифікації відносин в Європі. Шлях легітимізму не був легкий. Діяв він по лінії найтяжшого спротиву: стрічав незвичайні зовнішні труднощі і ніколи не пускався на дематою. Сьогодні, по 20-літньому творчому шляху легітимізм має за собою еміграційні осередки в усіх краях Європи й Америки, де, зокрема, легітимісти мають поважні осяги. Подорож Гетьманича Данила перед роком до американських Українців була заслуженою нагородою за той плодотивий і конструктивний етап праці Українців-легітимістів за океаном. І на рідному ґрунті зростає легітимістичний рух, здобуваючи все більше прихильників не лиш між одиницями, але й між цілими організаціями. Рівнорядно з працею йшла за два останні десятиліття розробка ідеології. Неоцінені заслуги положив тут пок. Вячеслав Липинський, якого монументальні „Листи до братів-хліборобів” творять підставу думання всякого Українця-державника. Але Липинський далеко не був єдиний. Цілий ряд найвизначніших сучасних українських мислителів, істориків і політичних письменників менше або більше звязні з легіти-

містичним рухом. Якже марно, в порівнянні з цею чудесно розробленою й до українського ґрунту пристосованою ідеологією, виглядають зусилля тих, що безсило мавпують чужі зразки!....

* * *

Українська молодь довершила великої переми. Вартості вчорашньої передовної доби просліджено й відкинено. Нинішнє покоління виростає серед неймовірно тяжких обставин. Ніяка інша молодь в Європі не зазнала й не бачила на свої очі того, що українська. Мирне XVIII і мирне XIX ст. приспали українську енергію. Але історична хуртовина розпалила в мільонах гостре почуття національної самотності і національного відпору. В огні беззастанної боротьби розтанули сантиментальність, пасивність, сонність. Виростає нове українське покоління: з твердими долонями і серцями, з напруженою волею. В панорамі українських поколінь нинішня молодь найскоріше знайшлаб свій відповідник у кремезних козацьких осадчих, що плугом відвойовували нерозораний степ, а шаблею відбиваючи ординські нальоти й злодійські зазіхання чужинців, підготовляли тріумфальні часи Хмельниччини.

Однак переоцінка цінностей мусить іти далі. Молодь не може зупинитися на півдорозі. Ідеологія декларативного націоналізму що захоплює поважну частину молоді, має всі ознаки переходовости, повна суперечностей, непорозумінь, недотягнень. Теоретична безсилість т. зв. „націоналізму“ супроти складних питань доби-це одно. Значно гірше це-політичне банкрутство й організаційний розклад табору т. зв. „націоналізму“, виявлені особливо в недавніх подіях.

Українська молодь мусить зрозуміти: стихію треба опанувати й здисциплінувати. Огайдамачення, звиродніння визвольного руху це смерть України. Лише легітимізм може накинати лад українській стихії. Ось слово правди, яке молодь мусить собі викарбувати в мізках.

Така наша віра, молодих легітимістів Галичини. Ми відчули голос сумління, що заговорив до нас із непереможною силою. Ми рішилися і зо свого шляху, так нам допоможи Боже, не уступимо. Ми легітимісти кликатимемо наших товаришів і вони відгукнуться: не за горами час коли чинними стануть усі! Все, що чесне і доброї волі, буде з нами. Ми проголошуємо: традиція Володимира, Ярослава, Романа проти традиції крамольників і татарських людей, традиція Богдана й Івана проти традиції левенства й гайдамаччини, традиція Павла проти традиції Гуляйпілля.

Ця генерація буде завойована для легітимізму або вона, подібно як попередня, не досягне своєї мети.

Гетьмансько-державницький рух у новому етапі

(ір) Історія Гетьманського Руху, як провідного серед українських державницьких рухів останніх 20 літ, має декілька основних і яскравих етапів. До таких належить діяльність Українського Союзу Хліборобів Державників, заснованого 1920 р. і паралельний зрив заокеанської еміграції в р.р. 1923—24 під гетьмансько-державницькими гаслами. Нині можна ствердити нову фазу Гетьманського Руху, що виступає яскраво на тлі загально-політичного положення української нації й її посиленої боротьби за державність.

УСХД, якого основоположником була низка діячів, відомих із своєї державницької праці ще перед революцією й підчас неї (Ол. Скоропис-Йолтуховський, А. Білопольський, Л. Седлецький, М. Тимофіїв, С. Шемет і інш.) завдячує своє передове місце в історії українських політично-ідеологічних рухів передусім особистості Вячеслава Липинського. Автор „Листів до Братів Хліборобів” положив величезні заслуги біля збагачення не лиш державницько-монархістичної ідеології, але й загальної української духовости повосених років, виховав цілу генерацію українства, був духовим керівником Гетьманського Руху, віддаючи йому всі свої сили. Особиста трагедія В. Липинського, коли він підірваний важкою недугою, своїм невірним виступом перекреслив твір свого життя була болючою для його однодумців, однак Руху не захитала. Сторонні сили, ворожі до Гетьманського Руху намагалися використати трагічне заломання духа В. Липинського, навіть спричинили відхід від СХД незначної частини членів, т. зв. „братчиків-клясократів”, які однак ніякої ролі в ідеологічному й політичному житті України не відіграли. УСХД проіснував ще декілька літ, сповняючи своє завдання піонера українського державницького руху, а відтак, в силу життя, яке домагалося внутрішньої реформи Гетьманського Руху, дав місце Союзові Гетьманців-Державників, гостро-активного руху, не лиш у ділянці ідеології але й практиці.

Паралельно, в Канаді й Америці великі заслуги біля поширення Гетьманської Ідеї поклали О. Назарук, В. Босий, полк. О. Шаповал, О. Тарнавський, Н. Гуль, М. Гетьман і багато інших видатних заокеанських патріотів-громадян. Гетьманська Ідея за Океаном у відрізненні од країн Європи, де вона охоплювала передусім верхи суспільства, інтелігенцію, студенство, кол. військовиків, сягає в глиб мас робітництва, фермерства і духовенства. Це надає Гетьманському Рухові характер руху ідейного й бойового, гостро-політичного, втягаючи його в вир громадянської роботи й боротьби. Життя еміграції в різних ділянках: економічній, церковній, суспільницькій, професійній, спортивно-вишкільній тощо проходить під визначним впливом Гетьманського Руху. Гетьманці дають ініціативу праці в поважних, масових організаціях з різними громадськими цілями. В парі з тим, іде розбудова пропаганди, що популяризує ідею Трудової Монархії, оформлену В. Липинським, але дає також і власні концепції Гетьм. Ідеї пристосовуючи її до місцевих умов і світогляду. Можна відзначити ряд поважно і вміло редагованих офіційних органів Гетьм. Руху як напр. „Український Робітник”, „Наш стяг”, „Плуг і меч” і інш. Треба відзначити також і органи, наближені ідеологічно, державницько-конструктивні, як напр. „Українські Вісті”, „Америка”, „Українська Зоря”, „Січ“, „Канадський фермер“ і інш.

Основні прикмети Гетьмансько-державницького Руху за океаном це: 1. масовість, 2. плекання в рядах СГД духа дисципліни, лицарських чеснот, 3. активність в усіх ділянках загально-громадського життя, 4. практичність завдань: економічна розбудова (власні друкарні, дома, організаційні і допомогові фонди тощо), ініціатива в політичній-загально українській акції, заходи біля військово-тіловиховної справи, летунська акція й т. п.

Ці прикмети Гетьманського Руху визначили йому місце як конструктивного чинника в українському життю й надали ознак авангарди.

Рішальною для чергового етапу розвитку Гетьманського Руху слід вважати дату подорожі В. П. ГЕТЬМАНИЧА Данила до Нового Світу в рр 1937/38, що мала велике моральне значіння для майбутності Гетьманського Руху. В тому ж часі, внаслідок загальних тенденцій українства до консолідації державницьких сил, Гетьманський Рух веде провід у тій акції творення широкого державницького фронту.

Як провідна сила, Гетьманський Рух цементує цей фронт, що звязує актив українства від націоналістів-конструктивістів до християнсько-консервативних груп, від організацій б. військовиків до культурницьких об'єднань і різних формацій молоді. Не накидаючи своїх тісніших ідеологічних і організаційних форм, Г. Рух союзним силам надає напрям і реалізує гасло доби: єдиного Проводу й єдиного чину.

Рівночасно, в силу нових статутівих форм СГД, Рух зміцнює свої власні кадри новими і молодими силами, посиленням внутрішньої дисципліни, працею над вихованням свого чисельного членського активу в орденському, лицарському дусі.

Вірність Україні, чесність, моральний рівень, почуття обов'язку, активність, все те, чого Рух вимагає як „вірую” од кожного організованого Гетьманця стає не лиш словом, але й чином.

Історія відзначить колись тягар тих завдань, що впав на Гетьманський Рух, вона ж відзначить і виконання тих завдань, що служать передусім скріпленню України. Без самореклями, без гучних фраз, без засобів, а сірою муравлиною працею, Гетьманці ведуть творчу працю для загальної справи. Це саме наставлення мають Гетьманські кадри і на Рідних землях. Суспільність пізнає в Гетьманцях не паразитів і фразерів, а чесних трудовиків, що з мовчазною відданістю виконують свій обов'язок патріотів і державників, не вагаючись, як це було в час оборони Карпатської України, віддати своє життя за Батьківщину.

Майбутнє виявить той моральний потенціал, що нині росте в оновленому Гетьманському Рухові. В 21-і роковини реставрації Гетьманства в Україні він станув реальною і конструктивною силою української спільноти.

АНДРІЙ Н-ий

Луцьк

29 Квітня в історичній перспективі

Не про себе турбуюсь, а про те, щоб жила вільна й самостійна Україна.

З промов ЯВП. Гетьмана Павла у 1918 році.

I.

Для молодшої пореволюційної генерації Українців Гетьманська Ідея це передусім внутрішня міць книги Вячеслава Липинського, тої найрідкішої з книг українських, писаних

кровю серця й крицею духа. Є в тій книзі одержимість, є в ній демон стилю, що дряпає китями степового орда, дзвенить сухим брязком зброї, вязнить у собі віддих великого ХУІ сторіччя. Здається, єсть у ній щось од стилю секретарів — рицарів Великого Богдана, трагічно шарпаних неспівмірністю величі Богданового задуму й пустою Дикого Поля, геополітичного прокльону над українським прометеєм державництва.

Світ мрій, народжений Листами до братів-хліборобів, та книга мислителя заслонили собою те, що в життю буває найясніше: людей і їх чини. Речі 1918 року, їх творця і чин його заслонила дата появи перших „Листів” у книгах „Хліборобської України”.

Алеж людина й чин встократ величавіші од книжних теорій! Демон, що втілюється у стилі Липинського найде когось чергового, хто ще яскравіше віддасть неспокій допитливої думки, а людини й чину не заступить ніхто. Вони єдині й неповторні.

Справа реставрації Української Монархії в дні 29 квітня, межевий камінь для історії розвою української Гетьманської Ідеї, цікава лиш тоді, коли оцінюється її в звязку з живою людиною, що без неї всі найкраще сформуловані теорії Гетьманства — мертві.

Чин Гетьмана Павла Скоропадського має в собі первні тих явищ, які надовго вирішають в історії, хоч сучасниками незавжди бувають справедливо оцінені. 29 квітня це була плавба проти течії, наперекір стихії, це був визов. Кинули його люди, що мали в своєму світогляді первні „святого бунтарства”, самітні з ним, чужі настроям юрби, не співзвучні з середовищем.

Правда, й тоді, в Україні була своя Вандея: тяжкий, хліборобсько-власницький масив, що туманно мріяв про „тверду владу”, але неохоче ворухився, щоб її захищати грудьми. Правда, було й тоді середовище старшинства, військове рицарство, звідки міг викільчити український 18 брюмера.

Але вихор бурі, засіяної декабристами, кирилометодіївцями, Кулішем і Драгомановим та їх епігонами-винниченківською інтелігентчиною був сильніший. Він віяв, покірний „залізній діалектиці революції”, що її кінця ніхто не міг уявити інакше яку „соціалістичних спілках”. Що було говорити про монархізм, про тверду владу, коли сретиком був Міхновський, коли на сміх підіймано в Ц. Раді націоналістів-самостійників коли аж „по довгих ваганнях” Центральна Рада рішила розлучитись із уюханизмом її Тимчасовим Правительством!

29 квітня 1918 року це було продовження минулого, але не того з доби інтелігентсько-гречкосійського ХІХ віку, а продовження ХУІІІ сторіччя, монархістичного й державницького, що ввірвалось на Орликах і на ґр. Капністі. Заповнити ту пустку, яку полишив у нас минулий вік, здійснити тугу землі за державністю, за втраченою міццю-ось що мав довершити чин 29 квітня. Можливо рвав він він із традицією

сентиментального, всесвітнянського, розфедерованого українства, можливо, не був він суголосний із „музикою соціалізму”, проте ще яскравіше його місце в історії, ще важливіше його післанництво.

II.

Реальні речі 1918 року це лиш наслідки містичних річей. Навіть найбільш субективні, сугубо демагогічні літописці (П. Христюк) не можуть, мимо все, прикрити правди, що Гетьманська Держава 1918 року була справді єдиною, фактичною добою державности за час всіх періодів революції. Ні боязливий опортунізм Ц. Ради, ні мізерія Директорії, ні гротесковість камінецько-тарнівської УНР не мали ані того широкого, повного віддиху, ані того розмаху, що їх мала Гетьманська Держава. 400 законодавчих актів, покладення основ міцної армії й фльоти, заходи біля народньої освіти, приєднання Криму, Підляшша, Холмщини, підняття справи Галичини, Бесарабії, низка важливих державних законопроектів у ділянці народнього господарства, державного права, культури, введення України як чинника в міжнародне політичне життя і т. д. і т. д., тільки нині, коли світогляд Українця державника починає викристалізовуватись, набирає вимови, твердшої ніж усі теорії й гарнішої за всі патетичні фрази.

Сучасність, необективна, засліплена, висуває зумисне лише чорні сторони епохи забуваючи, що вона сама рівночасно або згодом ті самі „чорні сторони” — помилки Гетьманщини не тільки повторювала, але підносила до культу. Чи гуманісти, ллючи крокодильячі сльози над справою карних експедицій (які втім Гетьман Павло перший найсуворіше осуджував; лист до мін. Лизогуба, липень 1918) не проповідували потім, ідеал „твердого кулака”, не ганьбили сентиментальність супроти анархії? Чи „принципіялісти-самостійники”, засуджуючи акт федерації (якої справа, зрештою, вже неоднократно була належно висвітлена) не зраджували і не зраджують ще нині ідеї самостійности, віддаючи по частинам або й цілістю Україну в залежність не тільки федеративну, але впрост кольоніяльну? І чи врешті не глузом історії є теперішній наш стан в який завело листопадове повстання проти Гетьмана, дослівна *restitutio in integrum* того стану, що був перед Гетьманщиною?

Це все речі, що є давно поза дискусією для кожного державника, речі, що маліють в перспективі політь. Залишається індивідуальність, якої ніхто не смів заперечити з ворогів своїх і чужих. Індивідуальність рицаря, державника й патріота, якраз така, що творить історію.

III.

Трагедією творця акту 29 квітня було те, що він був самітній із своєю філософією „йти наперекір течії”, що не мав при собі когорти, якаб із такою самою волею, яка була в нього, гляділаб понад голови сучасників, понад розкудйовжену вих-

ром революції стихію. А помилкою його було те, що він „турбуючись долею України більше ніж своєю” відступав од мавстату Гетьманської Влади там, де йому здавалось, приходять інтереси України. А цеж була не Україна, а болоховщина, дейнецтво, кириня, опарівщина, брюховеччина, все те, що імям України прикривало ворохобню бездержавності й привати.

В імя тихже інтересів України Гетьман відійшов, а тих, що хотіли біля нього зістатись, післав продовжувати службу Україні, дарма, що вона вже не була гетьманською. Скількиж Гетьманців служило й потім Україні й полягло на полю бою?

Місія 1918 року була сповнена. За короткого періоду Гетьманщини Україна реально зявилася на світовому овиді, як чинник, як субект. Ним вона не була досі. 29 квітня відновив перед світом міт України достоту таким, яким він існував у минулих століттях, в понятті чужинців. Завдяки чинові Гетьмана Павла цей міт Української Державности як синтеза минулого з майбутнім не перестав непокоїти світ.

І коли в будуччині, Україна нарешті здобуде свої права на зростання й повне життя, Українці збагнуть значіння дати 29 квітня 1918 року, дня проголошення самостійности, але не в мріях і не в нездійснених декляраціях, а в чині. Тодіж і ясною для історії буде постать того, хто зєднав у собі містику козацького ґрунту й власну волю до державницької творчости.

ВОЛОДИМИР ШАБЛЕНКО, Підпоручник.

Париж

Занедбана ділянка

Недавні події в Карпатській Україні виявили те, що в нас багато часу тратилось на балачки, а мало на діло. Жаж охоплює, коли довідуємось, що на тисячі бійців карпатської Народньої Оборони ледви десять вміло керувати самоходами, а крім учасників визвольної війни, ніхто не вмів ні стріляти зі скорострілу і з гармати, ні обходитись із повзом. Дійсність сумна й сумніша ще тим, що час нас не жде, що кожна хвилинка для нас дорога, що більше: кожна хвилинка страчена по пустому злочин. Завданням нашим, молодих Гетьманців, як державницької аванґарди, вжиття ретельних заходів біля посилення української військової справности, біля прискорення справи вишколу, хочби невеликих військових кадрів, біля проґаґанди серед широкого суспільства ідеї озброєння нації. Не глядімо ні на скромність засобів, ні на малу ефективність осягів. Навіть часткове заповнення проґалини в занедбаній ділянці військовости матиме своє значіння. Пустомелі й крикуни мусять замовкнути, політикани мусять відійти, не маємо бо часу на розкіш шумних

фраз. До слова повинні прийти лиш люди реального діла, кваліфікації, обовязковости: в о я к и.

Теоретики пробують приспати увагу теревенями, що справу військовости вирішить факт перебування в рядах окупантських армій Українців, які в відповідний час дадуть здібний і вишколений матеріал для української військової сили. Можливо, це булоб правдивим, якщо наші вороги булиб такі наївні як і ми, якщо не забезпечувалиб себе заздалегідь на такий випадок. Тож не слід розраховувати на це. Бо: 1. окупант не творить територіяльних військових формацій українських, а розсіває українських вояків по всіх просторах своєї держави; 2. Українцям дорога до старшинських степенів замкнена. Ті з Українців, що доходять до старшинського степеня в окупантських арміях, це переважно елемент зде-націоналізований, морально не стійкий і розраховувати на нього не можна; 3. про сили армії вирішає не лише матеріальна її справність, а її „моральний потенціал”, що здобувається шляхом політичної освіти старшинського корпусу й вояків.

Ясна річ, не маємо змоги впливати на те, щоб „моральний потенціал” українського вояка, перебуваючого в рядах окупантських армій формувався в національному, українському-дусі. Отже тому не можемо беззастережно розчисляти на той український військовий матеріал, що перебуває нині під наказами ворога.

Питання залишається проте відкритим: необхідною є посиленна праця над духовою безпекою українського вояка в будучій українській армії, конечною є праця в напрямі вишколу підстаршинських і старшинських кадрів. Це, в силу умов, спадає на еміграцію. І вона повинна в міру своїх можливостей зрушити справу з мертвого місця. Мусимо посилити плекання нашої бойової традиції, мусимо подбати бодай про теоретичну підготову молодих старшин, мусимо озброїти українську молодь хочби лиш початковою, але наймодернішою військовою освітою.

Кидаю цей жмут думок в квітневі роковини проголошення Гетьманської Держави, які для мене, військовика наймолодшої генерації, яка не мала щасття служити в рідній армії, особливо дорогі. І то якраз тому, що за Гетьманської Держави розпочато в державному масштабі плянову працю над відбудовою бойових сухопутних і морських сил України. Гетьман Павло, рицар і державник, єдиний в добі страшного лихоліття України, всупереч злочинній акції шкідників-пацифістів, поставив рубом питання: без сильної й модерної армії безглуздя є говорити про існування Української Держави.

Тож, Гетьманці, памятаймо в дні 29. квітня про цей великий почин Гетьмана Павла. Нехай буде цей день днем строгого, вояцького звітування: що, ми-Гетьманці вчинили для зреалізування задумів Начального Вождя збройної сили України, наскільки пішло в нас уперед діло бойової справности нації.

